

## A MERÉNYLŐ

Deák Ferenc

Azt hiszem, most már végső ideje, hogy Elli képeit elfelejtsem. Ellire már jóformán nem is emlékszem. A hangját is elfelejtettem, arcvonásaiból csak a részletek jutnak eszembe, de az arcát sehogyszem bírom összerakosgatni...

Még testét sem sikerült fölidézniem, bár azt többször láttam, mint az arcát... „Az igazi művésznők nem is nők már!” Számatalanszor hallottam ilyen kijelentéseket tőle.

Nem hittem.

Végül, legvégül mégis megbizonyosodtam róla: Elli kegyetlenebb ellenfél, mint bármelyik férfi!

*Halotti pompa.* A színek a halál szolgálatában. Még a zöld is, még a sárga is, még a piros is, még a lila is! A színes üveggolyók megdermedve, meghökkenve álltak meg lenn a ravatal alatt. Valahol a szívünkben azonban hangok hancúroztak, és gyerekek dulakodtak. Elli tudta, hogy ez a képe a legjobb, mégis, miután elkápráztatta a két műértőt, s miután meghallgatta ömlengéseiket, eszébe jutott egy furcsa töredék, valamikor régen hallotta: amikor elismernek, akkor kezdődik műveid inflációja. S amint a két sima, kiegyensúlyozott, bólogató öregúr elment, Elli a *Halotti pompát* a legegyszerűbb, a leghidegebb elszántsággal elégette.

Így égett el jómaga is. Így égett el ő is... egyszer. Régen.

Ma úgy rémlik, minden nagyon régen történt.

Ott voltam... jelen voltam Elli 48 vásznának mártírhalálánál.

Láttam, mily büszkén, hidegen néztek vissza rám is (az odátódlult csöcselékre) és rá is (szülőanyjára) a forrongó színek...

Nekem nem volt jogom megállítani a lavinát.

Nekem nem volt jogom belepusztulni Elli jeges tombolásába.

Elli tudta, miért tett félre az útból.

Nekem nem égni kellett a színekkel, nekem darabokra kellett szakadnom, ahogy Elli mondta. Külföldön talált rám, hazahozott, élesztigetett, etetett-itatott, gyógyított. Ahogy a bűnözőt szokták kivégzés előtt...

Miron több mint negyven éve portás a Royalban. Nyerges orrán le-föl sétál a régi fajta szemüveg, melynek lencséje közepén el van vágva, s csak alulsó fele van a keretben, hogy a felső résen könnyedén fölmérhessen távolabbi eseményeket is, mert a vastag lencse azt nem engedné meg.

Száraz ujjait valami undorító lilás reflex járja át.

Miron ezekkel az ujjakkal tornászta magát minduntalan vissza a Royalba, ezekkel az ujjakkal zsonglorködött pénzzel, erkölccsel, szobakulcsokkal, melyeknek ő volt igazi parancsnoka...

Szürkés-kék egyenruháját filiszteri rettegéssel, gonddal őrizte, mert ez mégiscsak egyenruha volt, s egyben régi beteljesületlen, örökre megmaradt álmainak csöppnyi elégtétele is. Igaz, ez a majdnem penészes hotelportási paszomány csak halvány, alig észrevehető árnyéka a hadfi díszes egyenruhájának...

Az utóbbi háborúig Mironban az elégedetlenség és a leértékeltek méltatlankodó füstjei gomolyogtak... S akkor valami értelmetlen dolog történt. Április közepe táján egy este, hogy épp készülődni kezdett a munkába, valakik lefoglalták...

Kiáltani sem bírt.

Száját betömtek, kezeit összekötözték, és magukkal vitték...

Öt napot töltött a hegyekben ezekkel a vadócokkal, aztán visszavezették.

Másnap már nemcsak hogy kötelékeit leszedték, de egy kunyhóban ágyat rögtönöztek neki a markáns legények, és barátságosan elbeszélgettek vele. Harmadnap reggel nagy lövöldözésre ébredt.

Ijedten feneklett vissza a sötét kunyhóba, amikor azt látta, hogy a legények keményen harcolnak a közeli sziklákon.

Védekeztek csak, de elszántan és komolyan.

Sokáig tartott a csetepaté.

Tán két napig.

A nyolc közül egyet súlyos sebekkel hoztak be hozzá a kunyhóba, lefektették a rögtönzött ágyra...

Aztán jött még egy, annak a jobb válla vérzett...

Miron, a hotelportás halálsápadtan lapult meg az ágy mögött, s kimeredt szemmel nézte a haldoklót...

Miron, a „hadfi” itt levitézlett.

Ezt jómaga is érezte akkor, és egy csomó iróniával illette a hősiességet...

Igen, ötödnapra ketten lekísérték a városba, és megmagyarázták neki, hogy nagy baja lehet belőle, ha bárkinek is szól valamit az esetről.

Dehogyan szól...

Miron hosszú hetekig csak félig ette régi kedvenc ebédeit, vacsoráit...

Torkát kaparta a puskapor kesernyés szaga, agya, képzelete még híven ápolta a haldokló mozdulatait, arckifejezéseit... most azonban annyi év után Miron mégsem hagyja magát teljesen demilitarizálni...

Ha a hadfi el is hervadt benne, az obszitos komótos és nyugodt parádéja nem...

Novák mindig keres valamit... Valami határozatlant.

Az aggokban ösztönösen szenvedéllé válik az, amit valamikor hosszú éveken át majdnem robotként csináltak...

Nem, nem az egész munkakomplexumról van szó, hanem inkább olyan mellékes tevékenységről, melyről az embernek évekig nagyon, de nagyon lesújtó véleménye volt.

Tán azért, mert megalázzónak, vagy éppen mellékesnek találta...

Novák az utóbbi pár hónap alatt örökké kutat valami után. A nyolcvan év körüli jelmezsabó, mióta nyugdíjba került, s mióta hajlandó lett visszavonulni a városi dráma szabóműhelyéből, állandóan négykézláb tölti napjait valami padlásokon és tehetős családja lomtáraiban.

Soha nem visz magával észrevehetően értékes dolgot, de amit elhord kis házi műhelyébe, azt olyan kéjes rendetlenségben tartja, mintha ezzel önmagát akarná sanyargatni.

A kínai selyemtől az avult posztóig mindent odahord...

Újabbban komoly munkálkodással tölti napjait.

Valamit varr...

Tanakodva bontja föl naponta ötször is a fércet, s újrászabja, illesztgeti a darabokat...

Hosszasan motoz a nagy kartondobozokban, s a színes rongyocskák halkán suhogva kiömlenek...

A könnyebbek röpülnek, akár a lepkék... A súlyosabbak méltóságosan leszállnak.

Novák csillogó selyemzsinórt húz elő a mélyből.

A végén, ahol az öreg fogja, egy csomó duzzad...

Novák óvatosan megfordul vele, s az ablakon beszüremelő koraesti vörös fényben úgy áll, mint aki veszélyes kígyót csípett nyakon.

A nehéz zsinór meg izeg-mozog, evickélne, de nincs ereje. A dús, mézszárga selyemtől fáradtan kiegyenesedik, s meghal...

Novák szeme tele van arannyal és győzelemmel...



A hajam kiszáradt, a bőröm suhog, ha megérintem.

Napestig kinn álltam a tengerparton a szélben...

Gyúlékonyra szikkadtam...

Estefelé néhányszor végigsétáltam a nyirkos parti romok között.

A víz már mereven várta az éjszakát...

Ahogy újra meg újra elsétáltam a homokos parton, megolvastam saját nyomomat, megolvastam az ismétlődést és az időt...

Reggel az egészet elmosásák a hullámok, aztán meg lehengerli a dagály, s nem létezem tovább...

...Elli megkért, hogy öntsek terpentint a kezére. Az olajos, színes maszatok összefolytak a bőrön, aztán a fehér, átlátszó folyadék lemosta az egészet...

A beilem is tele vannak émelygős festékekkel, színekkel... Mintha saját magamat mérgezném lassan... No de te csak maradj tisztán, és ülj vissza a fotójbe... Ha ebben a dzsungelben sétálsz, óvatosan lépkedj... Ezek a szoros keretbe szorított állatok senkit nem is-

mernek... Ez a bőszt flóra mérges csápjaival, sötét, mély porzóival, kifordított bibéivel halálosan beléd törölközik... Nem bírja ki...

— Nem félek, nem félek a színektől — mondtam Ellinek —, egyáltalán semmitől se félek itt nálad...

Egyelőre nagyszerű menedéked vagyok... Amikor rád akadtam, nem féltél, mert az állatok ösztönösen nem rettegnek a haláltól, miután a szenvedésben eltompultak. Most nem félsz, mert hibátlanul tiszta az öltözéked, s ez belső biztonságot kölcsönöz, meg azért nem félsz, mert én itt vagyok melletted... De ha egyszer annyira magadra hagylak, hogy sehol, még csak rám emlékeztető tárgyat sem találsz, akkor félni fogsz, mert tudod majd, mit kell tenned...

— Ez is szerelem...?

...Nem jó ez a bor se már. Miért bántják meg azokat, akik a vörös bort annyira szeretik, hogy csak két-három pohárral isznak meg naponta belőle...

Megint egyedül töltöttem hát a napot, s ez a magány ízesíti falataimat, boromat...

Gondolataimat Elli, akire már nem is emlékezem.



A kanári széttárta szárnyát és aprókat csapkodva, vidáman körözött a kis kalitkában.

Az előszoba ajtaja becsukódott, aztán a szobaajtóban lassan megjelent Miron erősen kopaszodó feje...

Miron fáradtan foglalt helyet az egyik közeli széken.

A kanári még mindig hevesen röpködött.

— Boldog madár... Csontjai levegőből vannak, beszélni senki sem tanítja, mert nem papagáj... Tolla világít és különb a... — erre nagyot sóhajtott. Nehézkesen öltözött át valami kopottas háziruhába. S a kis vitrin előtt megállt. Hosszasan tanakodott önmagában. Végül hosszú lilás ujjai mégiscsak belenyúltak a titkos sötétbe, előhúztak egy kristálypoharat...

A kanárinak pici gyöngyszeme volt, és parányi szíve...

Miron arcán könny csorgott le...

Lassan kinyitotta a kalitka ajtaját...

A madár mindjárt kiröppent...

Miron kacagva ugrott utána...

A színes madár nagyokat kanyargott a szoba levegőjében...

Miron súlytalanul úszott utána...

Úgy rémlett, szeme előtt hatalmas, tarka egzotikus madarak szállnak...

Az egyenlítő dobpergése... Hatalmas levelek mögött megbújó vadak...

A kanári alig észrevehetően megérintette a csillár egyik gyöngyfűgőjét.

Miron megmercdt lila ujjai most teljesen átlátszóak voltak...

A madár szeme kicsi volt, a madár szíve parányi...

Valaki csöngetett!

Amikor Miron kinyitotta az ajtót, a kanári benn ugrált a kalitkában...

— Elhoztam... elhoztam... — suttogta az ember a sötétből. Aztán belépett. Novák zörgő, finom, áttetsző papírba csomagolva hozott valamit...

— Sikerült? — kérdezte hidegen Miron.

— Sikerült... — válaszolt suttogva Novák. A nagy csendben a finom papíros nagyon is hangosan csörgött, ahogyan Miron idegesen kibontotta...

Novák nagy szakértelemmel segédkezett Miron körül...

Az, míg öltözött, úgy félvállról azt kérdezgette:

— Hol is dolgozott maga, Novák? Hol is dolgozott maga? Hogy mondta? Császároknál? Ó... Hisz császárok már rég nem élnek... Így van ez, kedves Novákom: a rossz a jót túléli...

A ríktó posztómundér sehogyan sem simult Miron kiugró csontjaira, de ő nem azt kifogásolta...

— Novákom, ezt a zsinórt itt, látja ezt a zsinórt, nos, ezt nem ártott volna egy picit hosszabbra engednie... Ennek pontosan a bal mellbimbón kell átívelnie... Érti, ugyebár... Képletesen mondtam csak, de Önnek, mint császári szabónak tudnia kellene...

Novák előtt felsorakoztak a császárok, királyok, imperátorok, hadvezérek... Akik vagy győztek, vagy elbuktak, akik énekeltek, vagy zokogtak, de mindig csillogtak pár négyzetméteres birodalmukban, és azok soha nem szóltak rá, és nem dűnnyögtek a zsinórok miatt... Ez az amatőr tábornok meg nyavalyog... Novák nehéz szívvel hallgatta, de... Novák nem az, aki ezt a maga módján meg nem bosszulja!!!

Miron végre megunt a kényeskedést, és fizetni készült...

Akkor Novák alázatosan elébe surrant, s csendesen ezt mondta neki:

— Tudja, uram, én nemcsak az egyenruhát hoztam... Én üzenetet is hozok Önnek... A vezérkar azt üzeni, hogy ezt az egyenruhát kitüntetés is illeti... azaz... ehhez az is jár... és hogy Ön meg is kapja azt... azt a kitüntetést, ha valami hősiecs dolgot visz véghez... Érti uram? Valami nagy dolgot! Ma péntek van — mondta egyre biztosabb hangon Novák — nos, keddre tűzték ki a határidőt... Érti, uram?!!!

Miron szája kiszáradt a rémülettől és az ámulattól...

Csak bámult maga elé, és semmire sem sikerült gondolnia...



Már nem is tudom, hogy milyenek a szombat esték...

Vagy nem is fontos, milyen nap estéje az este...

Ma hétfő van, és egyszerre jogosan kérem magamtól számon a szombat estéket...

Meg minden estét...

Azt is, amikor Miront, ezt a szerencsétlen hotelportást elhurcoltuk. (Mily nagy szerencse, hogy az öregek sokszor még szeretteiket

sem ismerik föl.) Az emlékeket s az időt, ahonnan veszély fenyegetőzik a múltból, igyekezsenek gyorsan elfelejteni...

Naponta átveszem tőle a kulcsot, meg átadom neki, és ő csak hallgat...

Nem ismer...

Nem is beszél velem, mert nem ismer...

Ki tudja milyen ember... Amikor megkérdeztem tőle, hogy itt a második emeleten történt-e valami átrendezés a háború óta, ő azt mondta: az egész hotelben nem történt semmi átrendezés a háború óta!

Már este van.

Megint este van...

Félbe kell szakítanom az írást, mert vár új ismerősöm, a fiatal Leó..

— — — — —  
Annamária haragszik Leóra...

Annamária haragszik a halálra...

Leóval ültünk lenn a tengerparton, és számoltuk a hullámokat.

— Minden habkoszorú: koszorú... — mondta Leó.

— Igen — mondtam —, nagy azúr-temető... Aranytallérokat ölelnek az algák, és görög amforákban laknak a rákok...

— Átkozott betegség!

— Minden hal ismeri lengő erdejét... Felhőiben él a tintahal. Számára a szín a búz... A labirintus, melyben önnönmagát kergeti... És a rákok is ásítva nézik a lassú angolnákat...

— Nem fáj... de tudod, hogy behalsz... — Leó négyzetgyököt vont a nyirkos homokban...

— Mi várjuk hősiezen az estét, amikor megérint bennünket a szél... A tér eltörpül, s pontosan érzed belső dimenzióidat... Ugye, hogy nem félünk?

— Mégis azt hiszem, valahol forradalom van... Elmegyek! Magadnak lesz ajándék, ha eladod a bőröd, hiszen pár nap múlva már úgyse érne semmit... Közel-Keletre, Távol-Keletre!

— Nem vagyok biztos benne, hogy ott elesik az ember, hogy ott puskával a kezében a barikádokon elesik az ember... Nem is tudod, kihez tartozol, nem is érted az ő elveiket... Legyen az a világ bármely sarkában...

— A hős az hős bárhol is.

— Én tudom: sokszor nem sikerül bátornak lenni... Mindenesetre tudnod kellene, milyen az ember, amikor meghal...

Annamária felöltözött.

Arcán csillogott a só, haja mintha permetes lett volna...

Tincsei kemények és hidegek voltak...

Végigterült Leó mellett az esti parton...

Vakon, kinyújtott kezével, csigákat kotort elő a mélyből...

Ilyen átkozott közönnyel még gyöngyöket is találhatott volna...

— Igen... Leónak látnia kellene, hogyan hal meg az ember. Sokaknak ez újdonság! — mondta Mária, s aztán úgy tett, mintha aludna.

Most már minden mindegy.

Egész éjjel gyomorbántalmai voltak.

Nem vagyok biztos benne, hogy nem Leó barátsága okozta-e az egészet.

Élni próbálok, de nem sikerül...

Miron elhívta az ismeretlent, elhívott engem konyakozni.

Miron, a valaha elrabolt portás most nagyon szerencsétlen.

El kellene mondanom neki mindent...

Félek, nagyon megijedne a robbanóanyagtól, mely ott alszik napok óta a feje fölött, a második emeleten, a robbanóanyagtól, mely nem hagy el attól a naptól, hogy Mironról fölhurcoltuk a hegyekbe...

A robbanóanyag nem valami nehéz, alig félkilónyi, de...

Szegény öreg bolond! száraz ajkakkal könyörög, hogy most segítek neki, csak most az egyszer!

Találjak ki valami gyönyörű tűzijátékot!

Tegyek valami csuda érdekességet, hogy lássa az egész város. Gyújtsak nagy tüzet a hotel tetején, mert ez az utolsó este.

Ez az utolsó este!

Ez az utolsó este.

— Fönn, a negyvenhatos szobában ellenséges vezérkari tisztnek laknak, jó lenne ellenük valami merényletet elkövetni. Igen! Értem. 1943. április 19-e van. Este tíz óra — kiáltottam.

— Nem, nem! Nem, uram, most július van! Nyár, nyár! — szepegett Miron.

— Nem, kedves Miron, ma április 19-e van! — Ma ön nyugodtan beülhet a portásfülkébe!

Elli, segítenem kell Mironon.

Elli, Miron segít nekem.

Elli! Hát ennyire szerettél!

Elli, szerettél annyira, hogy nem túrted, nem túrhatted, hogy tovább éljek. A becsületes szeretőnek meg kell halmnia.

Elli! Gyönyörűen felhizlaltál, s magamra hagytál. Végre itt az ideje, hogy feladatodat véghezvigyem!

Miron, te öreg karvaly, te csak ülj be nyugodtan a portásfülkébe és szenderegj!

Miron, nem magyarázhatom meg, miért szöktem el 1943. április 19-én, miért nem robbant fel a Royal, de Leó, a fiatal mérnök nem tudja, hogy a hősök nem születnek, hogy a hősök nem is tudják előre, mik lesznek...

Leó nem beteg.

Annamária mondta, hogy Leó nem beteg, s míg óvatosan hátra-símítottam sós haját, Annamária megharapta kezem...

Annamária haragszik Leóra.

Annamária haragszik a halálra.

Elli! Most befejezem ezt a pár sort, mert nehéz a fejem, és mert Miron feszülten figyel lenn a portásfülkében.

---

— Megnyílt fejem fölött a mennyezet, s a hatalmas csattanásban tisztán láttam a csillagokat... A rendőrségen azt mondták, egy ember halt meg csupán. És... És nagy véletlen, hogy én élve maradtam. Feladatomat elvégeztem... — Miron nem szólt a nehéz selyemzsinór ellen... Most nem szólt semmit, csak mereven állt Novák előtt, aki reszkető kézzel, arcán át meg átsuhanó mosollyal mellére akasztott egy csillogó érmet.

Sem ő, sem Miron nem olvasta el, mi áll nagy markáns betűkkel a medálián...

De ha egyszer mégis eszébe jut, elolvashatja: POUR LE PLUS BEAU CHIENE — BADEN-BADEN, 1923.